

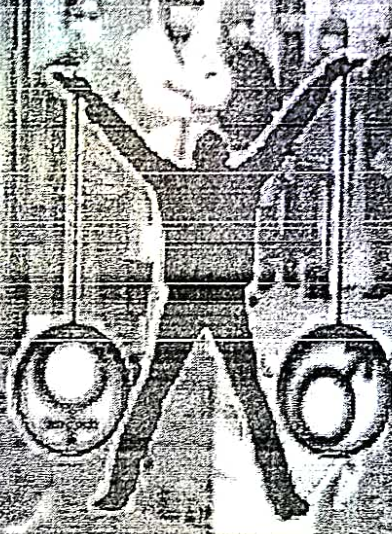
ISSN 2278-3199

Volume 09, Special Issue 01, Covid-19, July, 2020

A Half Yearly Peer Review of Multidisciplinary

National Research Journal of Social Sciences & Humanities

SOCIAL ISSUES AND PROBLEMS

Gandhi Education Society's

Open Chain

**SETH NARSINGDAS MOR ARTS, COMMERCE &
SMT. GODAVARI DEVI SARAF SCIENCE COLLEGE**

TUMSAR, DIST. BHANDARA - 441912

Volume - 09, Special Issue - 01, Covid-19, July 15, 2020/ ISSN 2278-3199

ISSN 2278-3199

Volume - 09, Special Issue - 01, Covid-19, July 15, 2020.

*A Half Yearly Peer Reviewed Multidisciplinary National Research Journal
of Social Sciences & Humanities*

National Journal on.....

SOCIAL ISSUES AND PROBLEMS

Special Issue on Covid-19

Chief Editor

Dr. C. B. Masram

Principal

*S. N. Mor Arts, Commerce & Smt. G. D. Saraf Science College,
Tumsar Dist. Bhandara.*

Editor

Dr. Rahul Bhagat

*Associate Professor & Head Department of Sociology,
S. N. Mor Arts, Commerce & Smt. G. D. Saraf Science College,
Tumsar Dist. Bhandara - 441912*

Published By

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

**S. N. MOR ART, COMMERCE & SMT. G. D. SARAF SCIENCE COLLEGE,
TUMSAR, DIST. BHANDARA - 441912.**

Email-principalsnmorcollege@rediffmail.com / rjbhagat1968@yahoo.co.in

Website - www.snmorcollege.org.in www.journalsnmcsip.org.in

Phone No. - 07183-233300 / 07183-233301 Mobile - 09422113067 / 09420359657

Peer Reviewed..... National Journal on..... 'Social Issues and Problems' / I

30. भारतीय चिकित्सा पद्धति और कोरोना महामारी	देवेन्द्र कुमार	...83
31. कोविड १९ में लॉकडाउन और घरेलू हिंसा	अमिता कृ. महातळे	...85
32. कोविड-१९ काल में श्रम और रोजगार	जयश्री वायप	...87
33. कोविड-१९ वैश्विक लॉकडाउन का चेंलेंजर प्रभाव	मोहम्मद ऐजाज रोख	...89
34. विश्व स्तर पर कोविड-१९ का वर्तमान एवं ...	सौरभ मौर्या	...92
35. कोविड-१९ महामारी का मजदूरों पर प्रभाव ...	प्रदिप एच. गजमिये	...95
36. कोविड-१९ महामारी का सामाजिक प्रभाव	सुधाकर माटे	...96
37. लॉकडाउन का परिवार पर सामाजिक एवं आर्थिक प्रभाव	शुभा नीखरा	...98
38. भारत में कोरोना वायरस का सामाजिक प्रभाव	गीता सिंह / सुधीर शर्मा	...101
39. कोरोना काल में धर्म की भूमिका	अनिलकुमार हनुमानदास गुप्ता	...103
40. कोविड-१९: स्थलांतरण बंद होने पर प्रभाव का परिणाम	दीपक कृष्णराव पवार	...106
41. कोरोना का ग्रामीण भागवरील प्रभाव व पंचायत राज ...	पंढरीनाथ दत्तात्रय पाटील	...109
42. कोविड-१९: महाराष्ट्रातील स्थलांतरीत मजुरांच्या समस्या	रमजान मुजावर / शैलजा माने	...113
43. कोविड-१९ मध्ये शैक्षणिक ग्रंथालयाची भूमिका	वर्षा एम. मेश्राम	...116
44. वर्तमान सामाजिक परिस्थिती आणि ज्ञानाचे महत्त्व	शंकर वागडे	...118
45. कोविड-१९ आणि बदलते मानवी जीवन	माया वा. मसुराम	...121
46. कोविड-१९ चा विवाहसंस्थेवरील परिणाम	राखी श्रीराम तुस्कर	...124
47. कोविड-१९ चा असंगठित क्षेत्रावर परिणाम...	राजेंद्र वी. कापसे	...125
48. कोरोनाचा धर्म व वाढी-बुवावर परिणाम	राजकुमार भगत	...128
49. कोविड-१९ चे सामाजिक परिणाम	संजय हिंदूराव शिंदे	...130
50. कोविड १९ आणि भारतीय लोकशाहीची स्थिती	कल्पना निंबाते	...132
51. कोविड-१९ चा भारताच्या परराष्ट्र घोरणावर प्रभाव	स्मिता दिलीप जोशी	...134
52. कोविड-१९ चा स्थलांतरीत कामगारवर परिणाम	प्रमोद चंद्रभान शेंडे	...136
53. कोविड-१९ आणि ऑनलाईन शिक्षण	निशा अशोक कळवे	...138
54. कोरोना विषाणूचा समाज व अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम	राजेश सं. वहरुपी	...140
55. कोविड-१९ आणि भारतातील टाळेवंदीचा प्रवास	नलिनी आय. बोरकर	...143
56. लॉकडाउन विषयी औरंगाबाद शहरातील नागरिकांच्या....	मंजुषा मोतीराम नळगोरकर	...147
57. कोविड-१९ विषाणूचा विविध क्षेत्रावरील परिणाम.....	विजय आनंदराव दरवडे	...152
58. कोविड-१९: लॉकडाउन डायरी	अंजली जोशी-टेंभुर्णिकर	...154
59. कोविड-१९ आणि मानसिक आरोग्य	सुनिता अर्जुनराव राठोड	...157
60. कोविड-१९ आणि बदलणारी जीवनशैली	साधना डी. वाघाडे	...160
61. कोरोनाचे आर्थिक व सामाजिक परिणाम	वर्षा गंगणे	...163
62. ऑनलाईन क्लासेस: ग्रामीण विद्यार्थ्यांसमोरील समस्या	डॉ. मिनाक्षी एस. वेसेकर	...165
63. टाळेवंदी मधील स्थलांतरीत कामगारांच्या व्यथा आणि कथा	डॉ. राहुल भगत	...167
64. कोविड-१९ मध्ये योगा: काळाची गरज	स्नेहप्रभा आर. गावडे	...169
65. कोरोना आणि योग	राजेंद्र कांबळे	...170
66. कोविड-१९ काळात स्थलांतरीत मजुरांचे दशा....	तात्याजी गेडाम	...173

कोरोना विषाणूचा समाजावर व अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम

डॉ. राजेश सं. बहुरूपी, भिवापूर महाविद्यालय, भिवापूर. मां. १७३०११६५२३

प्रस्तावना :- चीन मधील वुहान या राज्यातून हा विषाणू संपूर्ण जगात पसरलेला आहे. हा विषाणू वटवायूळ या पदार्थापासून निर्माण झालेला आहे असे म्हणतात. या वायरस ने संपूर्ण जगात धयमान माडलेले आहे. हा विषाणू अत्यंत घातक असल्यामुळे. तो एका व्यक्तीकडून दुसऱ्या व्यक्तीकडे पसरत जातो. त्यामुळे संपूर्ण जग घाबरलेले आहेत. बलाढय शक्तीमान अमेरिका या देशाने देखील आपले हात टेकलेले आहे. सुपुर्ण जग घरी बसलेले दिसते. या वर एक उपाय आणि तो म्हणजे सौशल डिस्टन्सींग. हो एकमेव उपाय आहे. परंतु सर्वच देशांना हा उपाय परवडणारा नसतो. कारण यामुळे मोठयाप्रमाणात अर्थव्यवस्थेचे नुकसान होते. संपुर्ण जगाची अर्थव्यवस्था विस्कळीत झालेली आहे. चीन मधून सुरु होऊन अमेरिकेत मोठया प्रमाणात पसरलेला आहे. त्या ठिकाणी सर्वात जास्त लोक मरण पावलेले आहे. त्यानंतर ईटली व नंतर फ्रान्स या देशातील लोकांचे सर्वात जास्त नुकसान केलेले आहे. त्याच प्रकारे आपल्या देशाची अर्थव्यवस्था विस्कळीत होतांना दिसून येत आहे. कोरोनाचा जगातील सर्वश्रेत्रावर परिणाम झालेला आहे. या सर्वात जास्त परिणाम औद्योगिक श्रेत्रावर देखील होतांना दिसून येतो. यामुळे आपल्या देशातील उद्योग पुर्णपणे बंद होतांना दिसून येत आहे. त्याच प्रकारे कृषी श्रेत्र, बांधकाम श्रेत्र, मानोरजन श्रेत्र, वाहतुक श्रेत्र, तसेच शैक्षणिक श्रेत्र यावर देखील परिणाम झालेला आहे. या सर्व श्रेत्रामुळे देशाचा अर्थव्यवस्थेवर मोठया प्रमाणात परिणाम झालेला आहे. आपल्या देशाची अर्थव्यवस्था पुर्णपणे विस्कळीत झालेली आहेत. चीन नंतर जवळपास २००

देशांना कोरोनाचा विळखा बसलेला आहे. सर्व जगाची ५३ टक्के अर्थव्यवस्था विस्कळीत झालेली आहेत. या कोरोना विषाणूमुळे समाजातील लोकांचे रहणीमान बंदलून गेले आहे. मागील ४ महिण्यापासून सर्व जग कोरोनामुळे घरात बसलेले आहे.

कोरोना व्हायरस:- हा विषाणूचा एक मोठा समुह आहे. या व्हायरसमुळे सस्तन प्राण्यांना आणि पक्ष्यांना विविध प्रकारचे रोग होतात. या विषाणूचा प्रसार मानवामध्ये उवासांमुळे होतो. हा रोग सौम्य वाटत असला तरीही अत्यंत प्राणघातक आहे. या रोगावर अजुनही कोणत्याही प्रकारची लस तयार झालेली नाही. परंतु सावणाच्या फेसामुळे हा काही सेकंदात मरण पावतो. किंवा सेनीटाईज करून या विषाणूला मारले जाते. हा विषाणू जाड असल्यामुळे जमीनीवर पडतो तो हवेमधुन पसरत नाही. तथापी नुकत्याच झालेल्या संशोधनाने हे ही सिध्द केले आहे की हा विषाणू काही अंतरपर्यंत हवेतूनही पसरू शकतो.

कोरोना व्हायरस अर्थ:- कोरोना या विषाणूचे नाव पुढील कारणांने ठेवण्यात आले. कोरोना हा शब्द लॅटीन भाषेतील असून त्याचा अर्थ मुकूट असा होतो. कोरोना विषाणूला सुदनदर्शकने पाहल्यास त्याची रचना मुकूटासारखी असते. त्यामुळे या विषाणूला कोरोना विषाणू असे म्हणतात. कोरोनाची जगात महारोगाची स्थिती निर्माण झाल्यामुळे जागतिक आरोग्य संघटनेने कोविड-१९ (Covid-19) असे नाव दिलेले आहे. Co चा अर्थ 'कोरोना व्हायरस' तर vi चा अर्थ 'व्हायरस' तसेच D चा अर्थ 'आजार' असा होतो व तो २०१९ मध्ये चीन मध्ये दिसून आल्यामुळे त्याला 'कोविड-१९' असे नाव दिले.

कोरोना व्हायरसचे प्रकार— कोरोना विषाणूंचे अनेक प्रकार आहेत. त्यांपैकी फक्त सहा प्रकारच्या विषाणूंपासून माणसाला वाया होत होतो. परंतु आता नव्या प्रकारच्या विषाणूंपासून माणसाला संसर्ग होतो त्यामुळे संक्रमित होणाऱ्या विषाणूंची संख्या ७ झालेली आहे. कोरोना विषाणूंचा एक प्रकार म्हणजे सार्स हांग. हा अत्यंत घातक समजला जातो.

कोरोना व्हायरसचे लक्षण— ताप, खोकला, डोकेंदुखी, नाक गळणे, घसा खवखवणे, अस्वस्थ वाटणे, थकवा येणे, न्युमोनिया होणे, शिंका येणे व चाप लागणे इ.

विषाणूंचा फैलाव— या विषाणूंची लागण एक व्यक्तीकडून दुसऱ्या व्यक्तीकडे जलद गतीने होते. कोरोना विषाणूंप्रसाराचा उपचार करित असलेल्या डॉक्टरांना देखील झालेला आहे. भारतात फेब्रुवारी महिण्यात पहिला रुग्ण आढळून आला व आज दि ४ मे पर्यंत ४०००० च्या वर रुग्ण दिसून आलेले आहे. तसेच जगामध्ये डिसेंबर मध्ये पहिला रुग्ण आढळून आला व आज दि ४ मे पर्यंत ३५ लाखांपर्यंत रुग्ण आढळून आले आहे. याचा अर्थ असा कि जगामध्ये अत्यंत वेगाने रुग्ण वाढत आहे. त्या मानाने भारतामध्ये रुग्णांची वाढ जगाच्या दृष्टीने कमी प्रमाणात वाढ होत आहे. ही वाढ कमी होण्याचे कारण म्हणजे आपल्या सरकारने ताबोडताव लॉकडाऊन घेण्यामुळे व वेळोवेळी लोकांना जागरूक केल्यामुळे या विषाणूंचा विस्तार मोठ्याप्रमाणात झाला नाही. आपल्या देशाची लोकसंख्या विचारात घेता अत्यंत कठिण परिस्थिती निर्माण झाली असती, हे विसरता कामा नये.

कोरोना विषाणूंची आकडेवारी— ३० जानेवारीला आपल्या देशामध्ये पहिला कोरोना प्रसूत व्यक्ती आढळून आला आज २५ ला ८२१०३ व्यक्ती कोरोना प्रसूत आहे.

दिनांक	कोरोना प्रसूत
३० जानेवारी	०१
२९ फेब्रुवारी	०३
३१ मार्च	१२५०
३० एप्रिल	३३०६२
१५ मे	८२१०३
२० जून	४०२२८७

या प्रकारे प्रत्येक महिण्याला मोठ्याप्रमाणात वाढ होत गेलेली आहे. ३० जानेवारीला फक्त १ कोरोनाप्रसूत होता. तर २९ फेब्रुवारीला ०३ कोरोनाप्रसूत, ३१ मार्च ला १२५०, ३० एप्रिलला ३३०६२, तर १५ मे ला ८२१०३ कोरोनाप्रसूत व्यक्ती आढळून आले तर २० जून ला ४०२२८७ कोरोनाप्रसूत व्यक्ती आढळून आले. म्हणजेच यावरून असे लक्षात आले की दर महिण्याला कोरोनाप्रसूत व्यक्तीची संख्या मोठ्याप्रमाणात वाढत आहे.

कोरोना विषाणूंचा वेरोजगारीवर परिणाम— मोठ मोठ्या बँका व रेटींग कंपन्यांनी वेरोजगारीसंबंधी अनुमान केले आहे की मोठ्या प्रमाणात भारतात वेरोजगारी निर्माण होण्याची शक्यता आहेत. कोरोना मुळे आपल्या देशात मोठ्याप्रमाणात मंदीची परिस्थिती निर्माण होऊ शकते. लॉकडाऊन जम-जसा वाढत जाईल तस-तशी भारतीय अर्थव्यवस्था विस्कळीत होत जाईल. आणि मंदी मध्ये मोठ्या प्रमाणात वेरोजगारी वाढत जाते. जस-जशी मागणी कमी होत जाते तस-तसे उद्योजक कामगारांना कमी करित जातात. व त्यामुळे लोकांकडे पैसा कमी होता व त्यामुळे खरेदी कमी होऊन मंदी वाढत जाते. देशामध्ये ऑनलाईन व्यवहाराचे प्रमाण दिवसेंदिवस वाढत आहे त्याचा देखील देशाचा वेरोजगारीवर परिणाम होत आहे.

कोरोना विषाणूने १३० कोटी लोकसंख्या असलेल्या देशाला मागील ४० दिवसांपासून नगत वस्तु ठेवलेले आहे. सर्व आर्थिक व्यवहार विस्कळीत झालेले आहे व त्याचा परिणाम देशाच्या अर्थव्यवस्थेवर मोठ्याप्रमाणात होताना दिसून येत आहे. म्हणून असे म्हटले जात आहे की कोरोनाची कमी लोक मरतील त्यापेक्षा जास्त लोक उपासमारिने मारले जाईल. याही गोष्टींचा विचार करणे आवश्यक आहे. त्यासाठीच काही ठिकाणी लॉकडाऊन उठविला जात आहे किंवा त्यामध्ये काही सूट दिली जात आहे.

नेशनल हॉर्कस फंडेशन नुसार ४ कोटी हातगडीवाल्यांपैकी १५ टक्के हातगडीवाले घरी बसलेले आहेत. फक्त जिवनावश्यक वस्तुंचाच विक्री होताना दिसून येते. ८ हजार कोटी रुपयांचे दैनिक व्यवहार होणारी भारतीय अर्थव्यवस्था विस्कळीत झालेली आहे.

फेडरेशन ऑफ इंडियन चैम्स ऑफ कॉमर्स नुसार भारतीय अर्थव्यवस्थेला दररोज ४०००० कोटीचे नुकसान होत आहे. हिच परिस्थिती गृहीली तर एप्रिल ते सप्टेंबर या कालखंडात ४ कोटी लोक बेरोजगार होण्याची शक्यता आहे.

कोरोनाचे अधिक परिणाम— संपूर्ण जगामध्ये मागील चार महिण्यांपासून संपूर्ण जगाचे अर्थव्यवस्था विस्कळीत झालेली आहे. त्याचा परिणाम आपल्या देशावर देखील होताना दिसून येतो. कोरोनाचे जगावर अधिक परिणाम अत्यंत भिषण आहे. जगामध्ये पुरवठा करण्यामध्ये चीनचा मोठा वाटा आहे. कच्च्या मालाच्या वावतीत चीन एशिया मध्ये सर्वांत मोठा आहे. ऑपलची ५० टक्के उत्पादने चीन मध्ये तयार होतात. तसेच मायक्रोसॉफ्टची उत्पादने चीन मध्ये तयार होतात. त्यामुळे अमेरिका देखील हारलेला आहे. कोरोना आल्यानंतर चीन च्या ७०००० कंपन्या बंद पडलेल्या आहे. याचा आपल्या अर्थव्यवस्थेवर मोठ्या प्रमाणात परिणाम होणार आहे. ही अत्यंत चिंतेची वाव आहे.

कोरोनामुळे महागाई वाढण्याची शक्यता आहे— भारत व चीन चा व्यापार हा १०० अब्ज डॉलरचा आहे. ऑटोपेटिक चीन कडून आयात केले जाते. त्यामुळे आपणांच्या किंमती वाढतील. भारताने ३ ते ४ टक्के महागाई नियंत्रणात ठेवलेली आहे. चीनकडून वस्तु येणे बंद झाल्या तर महागाई मोठ्याप्रमाणात वाढण्याची शक्यता आहे. कारण उत्पादकांची तेवढी क्षमता नाही.

भारतीय शेतीवर कोरोनाचा आर्थिक परिणाम— सध्याची परिस्थिती तेवढी चिंताजनक नव्हती परंतु लॉकडाऊन एक महिण्यापेक्षा जास्त वाढल्याने चिंतेची वाव निर्माण झालेली आहे. पुरवठा साखळी विस्कळीत झाल्यामुळे जिवनावश्यक वस्तुंच्या किंमती वाढत जात आहेत. एकूण वखत पाहता परिस्थिती सामान्य वाढत असली तरीही पुरवठा साखळी आणि शेतीतील कामकाज सुगळीत करणे आवश्यक आहे, नाही तर जिवनावश्यक वस्तुंच्या किंमती वाढत जाईल. तसेच वाहतूक व्यवस्था विस्कळीत असल्यामुळे जेतनालांचे मोठ्याप्रमाणात नुकसान होत आहे. दुसरे म्हणजे या अडथळ्यामुळे जेतनालांच्या किंमती खाली आल्या आहेत. टमाटर खराब होत आहे. ते २ रु. किलोनी विकले जात आहे. मागणी नटल्यामुळे द्राक्ष उत्पादकांना १२०० कोटी रु. चे नुकसान सहन करावे लागत आहे. पंजाब मध्ये १५ रु किलो विकला जाणाऱ्या भाजीपाला १ रु. किलो विकला जात आहे, अशा देखील परिस्थिती निर्माण झालेली आहे. दिल्ली मध्ये बायलर कोवडीची किंमत ५५ रु. किलो वरून १२ रु. किलो झालेली आहे. नामाळनाडूमध्ये अंड्यांचे दर ४ रु. प्रती अंड्यावरून १.९५ रु प्रती अंड्यापर्यंत बसलेले आहेत.

लॉकडाऊन चा काळ असताना वाहत जाईल त्याच प्रकारे घस्तुच्या किंमती वाढण्याची शक्यता आहे. परंतु याचा फायदा शेतकऱ्याला होताना दिसून येत नाही.

तिसरी बाब म्हणजे बरेच कामगार आपल्या गड्यात पलायन करतांना दिसून येतात. त्यामुळे शेतमजूर मिळणे कठिण झालेले आहे. त्यामुळे शेततांतील माल शेततांचे खराब होताना दिसून येत आहे. त्याचप्रकारे पशुधन आहारातील कमतरता आणि त्याची उपलब्धता पशुसंरक्षण घटकांमध्ये उत्पादन खर्च वाढवित आहे. यामुळे शेततांतील अनेक प्राणि मृत्युमुखी पडत आहेत. शेतकरी या कारणांमुळे अत्यंत कमी किंमतीत त्याची विक्री करित आहे. सरकारच्या योजनेमुळे शेतकऱ्याला काही प्रमाणात दिलासा मीळालेला आहे. २० लाख कोटीच्या पॅकेजमध्ये शेतकऱ्यांसाठी ३०००० कोटीची मदत नॉर्वेड मार्फत केली जात आहे.

कापूस उद्योगांवर परिणाम:- चीन मधील कोरोना विषाणूने प्रभाव घातलेले आहे. त्याचा परिणाम भारतीय कापूस उद्योगांवर होताना दिसून येतो. निर्यात कमी झाल्यामुळे या व्यवसायात मंदी निर्माण झालेली आहे. चीन, बांगलादेश, पाकीस्तान या देशात कापसाची निर्यात होते. कोरोना विषाणूमुळे निर्यात घटलेली आहे. भारतातील कापूस उद्योगाला आर्थिक नुकसान होत आहे.

कोरोना विषाणूचा कापड उद्योगांवर होणारा परिणाम:- भारत आणि चीन हे देश कापड उद्योगाकरीता मोठे देश म्हणून ओळखले जातात. भारतामध्ये कापड उद्योगाकरीता लागणारे कापड उद्योग यंत्रांचे भाग चीन मधून आयात केले जातात. कोरोना विषाणूमुळे या कापड उद्योगातील लागणारे यंत्रांचे सुटे पार्ट आयात होणे बंद झालेले आहे. त्याचा परिणाम कापड उद्योगावर होताना दिसून येतो. त्याच प्रकारे कापड उद्योगाकरीता लागणारे रसासून देखील चीन मधून आयात केले जाणे, ते वेळेवर मिळाले नाही तर त्याचा परिणाम कापड उद्योगावर होईल. यंत्रांवर विणलेल्या कापडावर प्रक्रीया झाली नाही तर पुढील सर्व प्रक्रीया विस्कळीत होईल व त्याचा परिणाम कापड उत्पादनावर होईल व कापडाची निर्यात होणार नाही. त्याच प्रकारे चीन मध्ये आयात होणाऱ्या वस्तुंना पुरवठा शक्यतास त्याचा परिणाम उद्योगांवर झाल्याशिवाय राहणार नाही. अशीच परिस्थिती राहिली तर त्याचा परिणाम मोठ्याप्रमाणात दिसून येईल.

कापसाच्या दरत घट होण्याची शक्यता:- चीनमधून बांगलादेशामार्फत मोठ्याप्रमाणात कापडाची आयात केली जाते. ती बंद होईल. भारताने केली जाणारी सुत आणि कापसाची निर्यात भांबविली जाईल. त्यामुळे कापसाच्या व सुताच्या दरत घट होईल.

हीरे व्यवसायावर परिणाम:- चीन मधील कोरोना विषाणूचा परिणाम हीरे व्यापागवर देखील मोठ्याप्रमाणात दिसून येतो. कोरोना विषाणूमुळे सुरत मधील हीरे व्यवसायाला ८००० कोटीचे नुकसान होण्याची शक्यता आहे. कारण पुढील दोन महिने हींगक्रॉग मध्ये केली जाणारी निर्यात बंद नसू शकते. कारण मार्च पर्यंत तिथे आयाताने व इतर व्यवहार बंद केलेले आहे.

कोरोनामुळे सुपूर्ण अर्थव्यवस्था धोक्यात आहे:- चीनमधून आलेल्या कोरोना विषाणूमुळे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर गंभीर परिणाम जाणवत आहे. व ही परिस्थिती अजून कमी दिवस राहिल सांगता येत नाही. सुरवातीला भारतीय अर्थव्यवस्था चांगली होती परंतु २०२० च्या सुरवातीपासून या अर्थव्यवस्थेला सुंग लागलेला आहे. यरील सर्व गोष्टी लक्षात घेता कोरोना विषाणूचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर मोठ्याप्रमाणात परिणाम होताना दिसून येतो.

सामाजिक व आर्थिक व्यवस्थेवर उपाय:- १. कोरोना हा विषाणू काही लवकर संपणारा विषाणू नाही. योग्य उपाय योजना करून काही प्रमाणात आर्थिक व्यवहार सुरू करणे आवश्यक आहे. २. प्रत्येक व्यक्तीने वाहेर जाताना गोडाला मास्क व हॅंडग्लोज लावणे गरजेचे आहे. ३. समाजातील लोकांनी एकमेकांपासून जवळपास जास्ततः ६ फूट अंतर ठेवणे आवश्यक आहे. ४. कोरोना विषाणूची साखळी तोडण्याकरीता लॉकडाऊन करणे आवश्यक आहे. ५. वेळेवेळी सेनीटाईजर किंवा हॅंडवॉशनी हात साफ करणे आवश्यक आहे. ६. जास्तीजास्त कोरोना हॉस्पिटल व कोरोना विषाणू तपासण्याची व्यवस्था करणे आवश्यक आहे. ६. उद्योगांना चालना मिळण्यासाठी उद्योग-धंद्यांना जिवंत करण्यासाठी सरकारने मदत करणे आवश्यक आहे. ७. सरकारने उद्योगांना विनव्याजी किंवा कमी दराने कर्ज उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. ८. सरकारने आजारी उद्योगांना पुन्हा सुरू करणे गरजेचे आहे. ९. सरकारने उद्योगांना वेगवेळ्या पॅकेजची घोषणा करणे गरजेचे आहे. १०. जास्तीजास्त विदेशी कंपन्या आपल्या देशात आणणे आवश्यक आहे. ११. नविन व्यावसायीकांना उद्योगधंद्यासाठी प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे.

संदर्भ:-

१. दैनिक लोकमत
२. दैनिक सत्यद
३. दैनिक नवभारत
४. दैनिक कुरु भारत